

Państwowy Instytut Geologiczny

Sto lat w służbie Niepodległej

Tadeusz Peryt

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy

Warszawa, 7 maja 2019 r.

W momencie odzyskania przez Polskę niepodległości istniała skonkretyzowana idea powołania państwowej służby geologicznej. Nawiązywała ona zarówno do wcześniejszych koncepcji zrodzonych w Polsce, jak i do organizacji służb geologicznych działających od kilkudziesięciu lat w krajach Europy Zachodniej – i poza nią.

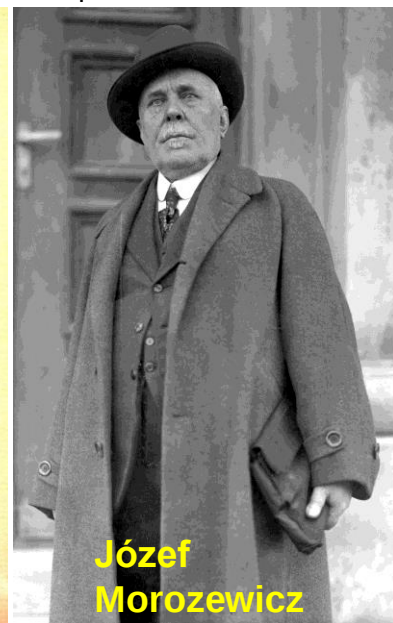
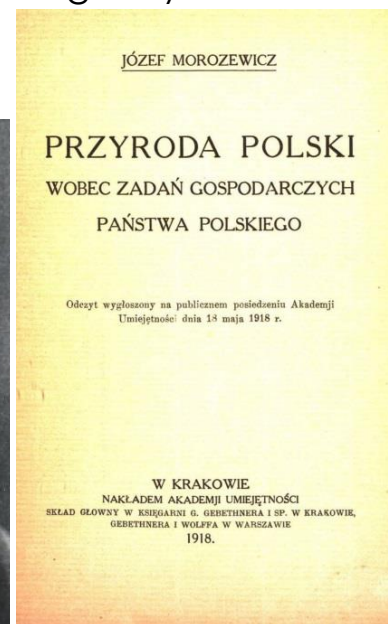
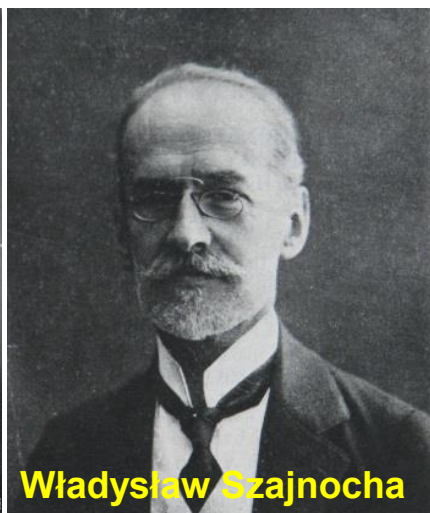
Do powstania Państwowego Instytutu Geologicznego przyczyniły się starania wielu znamienitych geologów i badaczy działających we wszystkich zaborach.

1901 – powstanie Pracowni Geologicznej przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, prof. Jan Lewiński;

1905 – zabiegi prof. Władysława Szajnochy zmierzające do powołania Krajowego Zakładu Geologicznego we Lwowie; wniosek zatwierdzony przez Sejm Galicji nie został zrealizowany;

1912 - powołanie Stacji geologicznej w Borystawiu przez izbę pracodawców w przemyśle naftowym (inicjatywa prof. Józefa Grzybowskiego z 1909 r.);

1917 - projekt prof. Karola Bohdanowicz scalenia zakładów geologicznych na ziemiach polskich w instytucję, której głównym celem byłoby sporządzenie szczegółowej mapy geologicznej Polski.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

1918

Prace nad powołaniem Instytutu były znacznie zaawansowane przed formalnym odzyskaniem niepodległości. Pierwsza wersja statutu PIG została przedstawiona przez Sekcję Górniczo-Hutniczą Ministerstwa Przemysłu i Handlu (MPIH) w dniu 15 lipca 1918 r. W połowie listopada 1918 r. sekcja ta zaproponowała J. Morozewiczowi objęcie kierownictwa nowo powstającej instytucji. Niespełna miesiąc później MPIH zgodziło się na zaangażowanie 6 pracowników.

Dawny pałac Sejmowa

1919

9.01. – memoriał o potrzebie budowy siedziby PIG, poparty przez Sekcję Górniczo-Hutniczą MPIH (prośba do Rady Ministrów o kredyt).
Luży – przekazanie PIG biblioteki, zbiorów i sprzętu Pracowni Geologicznej przez Komitet Muzeum Przemysłu i Rolnictwa

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat Odkrywamy bogactwa Ziemi...

1919

1.04. – zgoda MPiH na zatrudnienie 30 pracowników

3.04. – **wniosek nagły złożony przez posła Bardla i towarzyszy (druk nr 313)**

13-15.04. – pierwsze posiedzenie Rady PIG w Krakowie, na którym zatwierdzono statut

7.05. – **uroczyste otwarcie Polskiego Instytutu Geologicznego przeznaczonego do badania bogactw kopalnych Rzeczypospolitej przez ówczesnego ministra przemysłu i handlu, dr. Kazimierza Hącię.**

Józef Morozewicz wygłosił przemówienie programowe będące podsumowaniem badań oraz przedstawieniem organizacji prac geologicznych na ziemiach polskich, poczynwszy od Stanisława Staszica

16.05. – obrady sejmowej komisji skarbowo-budżetowej, zakończone pełnym poparciem wniosku nagłego

Komisja skarbowo-budżetowa

30.05. – **43. posiedzenie Sejmu Ustawodawczego, przedstawienie sprawozdania. Zapis stenograficzny tego punktu brzmi: Uchwalenie wniosków komisji budżetowo-skarbowej w sprawie uruchomienia państwowego instytutu geologicznego po przemówieniu sprawozdawcy p. Radziszewskiego.**

30.08. – instytut uzyskał parcelę pod budowę gmachu o powierzchni 22.500 m². Laureatem bezzwłocznie zorganizowanego konkursu w trybie zamkniętym na sporządzenie projektu budowy został prof. Marian Lalewicz, autor projektów wielu budynków w Petersburgu i Warszawie.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

Nr 313.

WNIOSEK NAGŁY

posłów BARDLA, RADZISZEWSKIEGO, DIAMANDA, FICHNY i tow.
w sprawie niezwłocznego uruchomienia Państwowego Instytutu geologicznego i powołania doń fachowych geologów.

WYSOKI SEJM raczy uchwalić:

Wzywa się Rząd,

- 1) aby niezwłocznie uruchomił w całej pełni Państwowy Instytut geologiczny,
- 2) aby natychmiast powołał doń jak najwięcej fachowych geologów,
- 3) aby przystąpił do budowy odpowiedniego gmachu dla potrzeb geologicznych państwa polskiego,
- 4) aby przeznaczył większe fundusze na rozpoczęcie już z wiosną b. roku badań geologicznych, na ziemiach polskich.

Warszawa, dnia 3 kwietnia 1919 r.

Wnioskodawcy:

Bardel, Radziszewski, Diamand, Fichna,

Kazimierz Hącię

1920-1921

Minister przemysłu i handlu przestał projekt statutu PIG Radzie Ministrów do zatwierdzenia w dniu 1.10.1920 r. **Statut PIG został zatwierdzony na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 28.02.1921 r., a stan etatowy – 30.06.1921 r. Dyrektorem PIG został Józef Morozewicz, powołany w dniu 1.06.1921 r.** Nominację podpisali Józef Piłsudski (naczelnik państwa), Wincenty Witos (prezydent ministrów) i Stefan Przanowski (minister przemysłu i handlu).

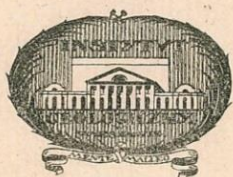

Polski Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie.

STATUT Państwowego Instytutu Geologicznego

(Zatwierdzony przez Radę
Ministrów 28 lutego 1921 r.)

WARSZAWA — 1921

„Sztygarka” – siedziba Stacji Geologicznej
w Dąbrowie Górniczej

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

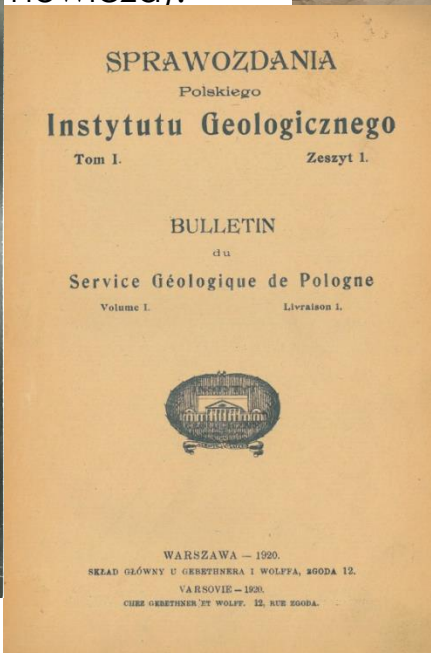
100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

1919-1937

Priorytetowe znaczenie badań surowców mineralnych znalazło swój obraz w strukturze organizacyjnej PIG zatwierdzonej przez ministra przemysłu i handlu w dniu 24.03.1923 r. : Instytut dzielił się na 7 wydziałów, przy czym aż 5 z nich działało w dziedzinie surowcowej. Z czasem powoływano nowe komórki organizacyjne (m.in. Biura Rejestracji Kopalin Użytecznych - 1932 r., wg pomysłu Cz. Kuźniara; archiwum wierceń - 1928 r., z inicjatywy J. Samsonowicza).

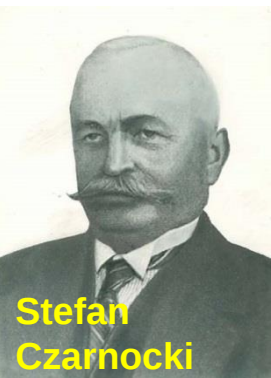
Jan Samsonowicz

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100^{lat} Odkrywamy bogactwa Ziemi...

1937-1939

**Stefan
Czarnocki**

**Karol
Bohdanowicz**

Na przełomie 1936-1937 r. w Izbach Ustawodawczych wszczęto dyskusję nad słabością PIG. W lutym 1937 r. dyrektorem został Stefan Czarnocki, a minister Antoni Roman powołał Komitet Reorganizacyjny PIG z przedstawicieli wojskowości, przemysłu i nauki, który – przed 22.04.1937 r. – przedstawił ministrowi projekt statutu Państwowej Służby Geologicznej, regulamin PIG oraz program prac i preliminarz PIG. Wynikiem prac tego komitetu był **dekret prezydenta RP z dn. 31.03.1938 r. powołujący państwową służbę geologiczną.**

**Jan
Czarnocki**

**Józef
Zwierzycki**

Art. 1. Państwowa służba geologiczna polega na prowadzeniu planowych i systematycznych badań geologicznych na ziemiach Rzeczypospolitej w celu poznania złóż surowców mineralnych kraju i umożliwienia praktycznego ich spożytkowania dla gospodarki narodowej.

Art. 2. Podstawową służbę geologiczną sprawują Państwowa Rada Geologiczna i PIG, podległe Ministrowi Przemysłu i Handlu.

W dniu 14.04.1938 r. dyrektorem PIG został Karol Bohdanowicz.

Kielce – dom J. Czarnockiego, siedziba Grupy Świętokrzyskiej

budżet PIG bardzo znacznie zwiększono, personel naukowy przekroczył 100 osób, a sam instytut uzyskał bardzo duże uprawnienia

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

1945-1947 3.03.1945 – reaktywacja PIG

W lipcu 1945 r. rozpoczęła się odbudowa budynków i jesienią 1946 r. z Krakowa do Warszawy przeniosła się dyrekcja instytutu, a w miarę oddawania do użytku nowych pomieszczeń — kolejne komórki organizacyjne.

PIG skupił się na problematyce geologii stosowanej. Pilne potrzeby związane z odbudową kraju wymusiły rozwój geologii inżynierskiej i hydrogeologii, czego efektem było m.in. opracowanie około 300 dokumentacji geologiczno-inżynierskich. W zakresie badań regionalnych **na czoło wysunięto prace kartograficzne**. W 1946 r. przystąpiono do sporządzania jednolitej, arkuszowej mapy pt.

1947

1945

Przeglądowa mapa geologiczna Polski w skali 1:300 000 (pod red. E. Rühle), która jest jednym z **najwybitniejszych osiągnięć instytutu i przedsięwzięciem nie mającym precedensu w historii badań geologicznych w Polsce.**

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

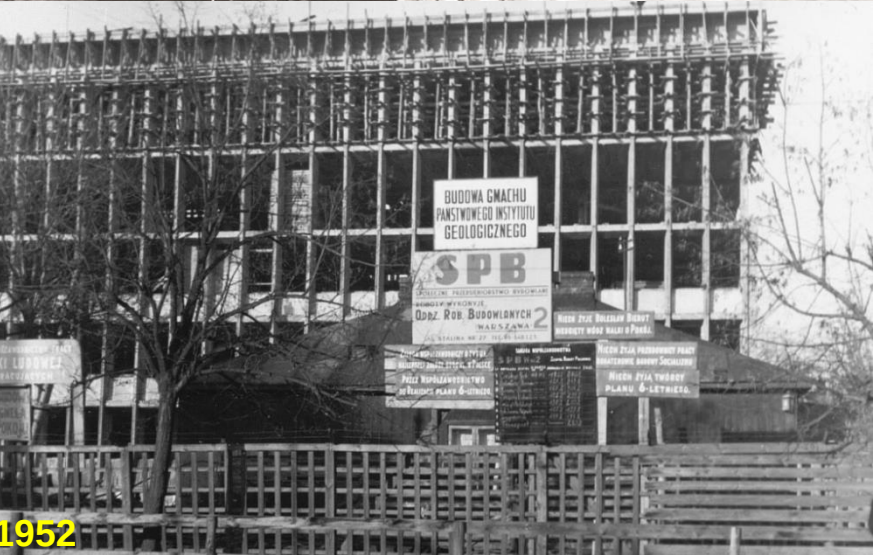
100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

1947-1951

Rolę i zadania PIG wytyczył ostatecznie dyrektor Jan Czarnocki wyznaczając dwa zasadnicze kierunki: (1) obsługa geologiczna bieżących potrzeb gospodarczych państwa; (2) zabezpieczenie przyszłych potrzeb gospodarki narodowej przez prowadzenie badań podstawowych ze szczególnym uwzględnieniem perspektywicznych zagadnień złożowych.

1948

1952

Efekty badań regionalnych i podstawowych umożliwiły opracowanie modelu budowy geologicznej kraju, co pozwoliło na sformułowanie programów badawczych, które - kolejno realizowane w latach 50. - doprowadziły do wielkich odkryć stałych surowców mineralnych.

Czeladź, kopalnia Saturn (stacja w GZW)

Instytut Dolnośląski, Wrocław, 1949

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

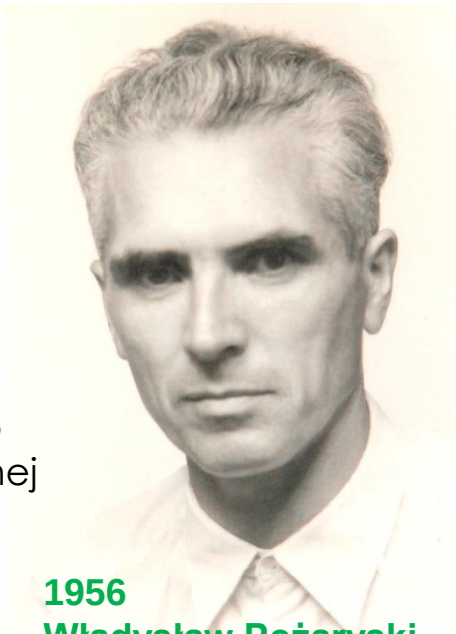
100lat Odkrywamy bogactwa Ziemi...

Lata 50.

W myśl dekretu Bieruta z dn. 8.10.1951 r. (którego realizacja nastąpiła dopiero w końcu 1952 r. i na początku 1953 r.), zadania państwowej służby geologicznej miały wykonywać: Centralny Urząd Geologii (CUG), właściwi ministrowie (resortowe służby geologiczne) i prezydya wojewódzkich rad narodowych (terenowe służby geologiczne). **Na miejsce PIG został utworzony Instytut Geologiczny (IG).** Jego zadania obejmowały:

- prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie nauk geologicznych,
- opracowanie metodologii prac,
- kształcenie pracowników nauki oraz pracowników geologicznych służb resortowych i terenowych,
- popularyzacja nauk geologicznych i publikowanie wyników badań,
- prowadzenie muzealnictwa geologicznego i ochrona przyrody nieożywionej.

Część prac badawczych oraz niektóre zadania ogólnopństwowe, będące wcześniej domeną PIG, zostały przekazane CUG i resortowym służbom geologicznym.
W pierwszych latach IG skoncentrował się na opracowaniu syntezy budowy geologicznej kraju dla określenia prognoz surowcowych. Główny wysiłek skierowano na badania wstępnej budowy geologicznej Niżu Polskiego i w krótkim czasie opracowano pierwszą jego geologiczną syntezę.

1956
Władysław Pożaryski

1960 Jerzy Znosko i Edward Rühle

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat Odkrywamy bogactwa Ziemi...

Lata 50.-70.

**1966
Eugeniusz Wutcen i Edward Rühle**

1970 Roman Osika

Sfinalizowanie struktury regionalnej: do trzech placówek regionalnych wywodzących się od przedwojnia (oddziały: Górnośląski, Świętokrzyski i Karpacki) i Oddziału

Dolnośląskiego (1949 r.), w 1964 r. dołączyła Stacja Tere-nowa Instytutu w Szczecinie (obecnie – Oddział Pomorski), a w 1968 r. - Pracownia Geologii Bałtyku w Sopocie (obecnie – Oddział Geologii Morza w Gdańsku).

Oddział Karpacki, Kraków, 1954

Oddział Świętokrzyski, Kielce, 1961

**Budowa
Geologiczna
Polski
1968-2004**

Oddział Górnośląski, Sosnowiec, 1961

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100^{lat} *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

W połowie lat 70. pojawiły się pierwsze oznaki kryzysu w geologii i nastąpił powolny spadek nakładów przeznaczonych na badania surowcowe. Z czasem okazało się, że CUG nie potrafi kompetentnie programować i nadzorować prac państwowej służby geologicznej. W tej sytuacji **w 1981 r. Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przedstawiła Projekt organizacji Państwowej Służby Geologicznej w Polsce zgodnej ze standardami światowymi.** Jej jednostką wykonawczą, zapewniającą wysoki poziom badań i prac geologicznych, miał być - działający w tej roli od 1919 r. - Państwowy Instytut Geologiczny. Do tego projektu nawiązywał memoriał profesorów z różnych instytucji geologicznych, skierowany 28.10.1981 r. do ówczesnego premiera, W. Jaruzelskiego. Pod tym dokumentem podpisali się tak wybitni przedstawiciele polskiej geologii, jak profesorowie Stefan Kozłowski, Jan Kutek, Władysław Pożaryski czy Jerzy Znosko.

Dyskusja o państwowej służbie geologicznej – trochę historii

Marek Narkiewicz¹

Cena losu: 200.-zł

Nr. 166.

*"Solidarność"
nie da się podzielić
ani zniszczyć*

[illegible]

1986

2087

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

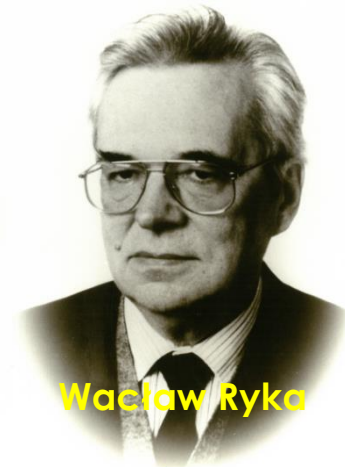
100^{lat} Odkrywamy bogactwa Ziemi...

1985-1987

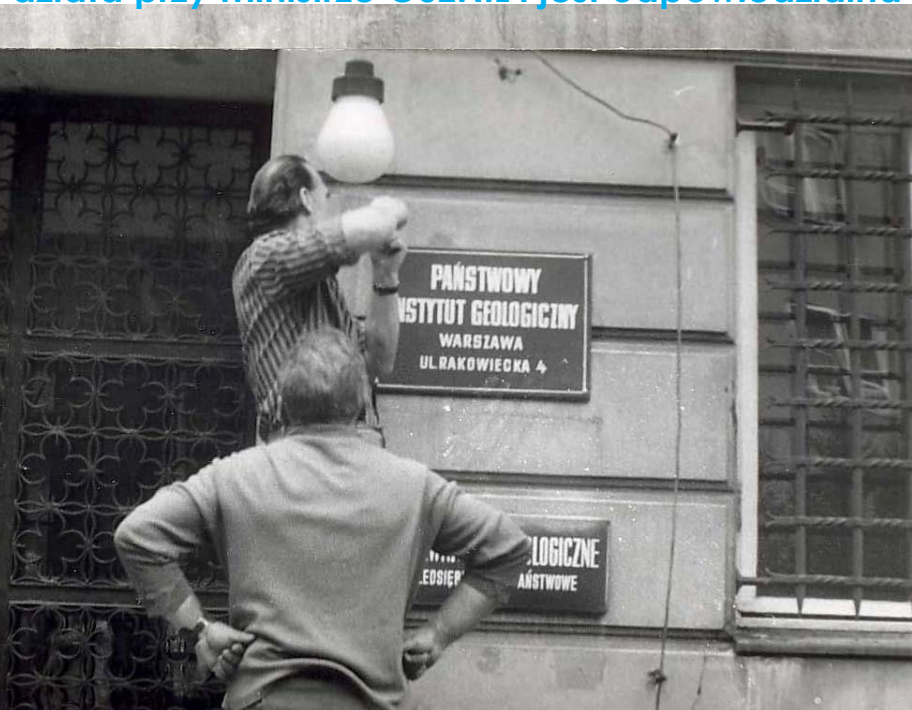
W 1985 r. utworzono urząd Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych (MOŚiZN), a CUG został rozwiązany. **W dn. 28.03.1986 r. zmodyfikowano statut IG, który w oczywisty sposób nawiązywał do przemówienia programowego J. Morozewicza z 1919 r.** Do kompetencji Instytutu wróciły m.in.: koordynacja SMGP, prowadzenie Centralnego Archiwum Rękopisów i sprawy ochrony surowców mineralnych i wód podziemnych, a także - tematyka gospodarki złożami. **W dniu 19.06.1987 r. MOŚiZN przywrócił Instytutowi historyczną nazwę.**

Lata 90.

Ustawa prawo geologiczne z 1991 r. stwierdzała, że państwowa służba geologiczna działa przy ministrze OŚZNiL i jest odpowiedzialna za zabezpieczenie interesów państwa w związku z rozpoznawaniem budowy geologicznej kraju oraz gospodarowaniem zasobami kopalin i ich ochroną.

Wacław Ryka

PROF. DR. HAB. STEFAN KOZŁOWSKI
MINISTER

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat Odkrywamy bogactwa Ziemi...

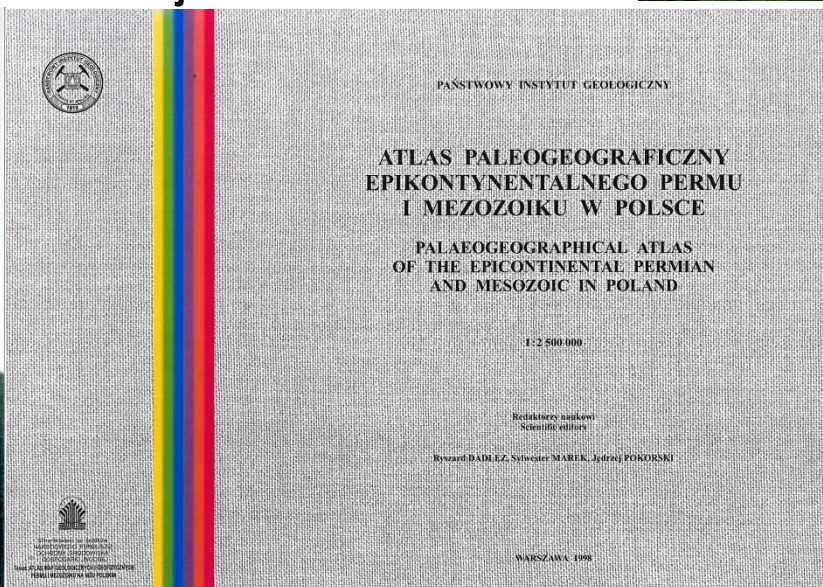
W ustawie Prawo geologiczne i górnicze z 1994 r. **wycofano się z przepisu ustawowego co do państwowej służby geologicznej. W nowej sytuacji prawnej dużego znaczenia nabral statut PIG, gdyż była to jedyna regulacja prawna w zakresie służby geologicznej.** Nowa wersja statutu PIG, zatwierdzona w dniu 30.09.1994 r. przez MOŚZNiL, umacniała prawnie-organizacyjnie zadania i rolę służby geologicznej - **nastąpił powrót do uregulowań przedwojennych, w których cały PIG wchodził w skład państwowej służby geologicznej.** Lata 90. to dekada modernizacji PIG.

Oddział Geologii Morza, Gdańsk, 1998

Ryszard Dadlez

Oddział Pomorski, Szczecin, 2000

Bardzo duże znaczenie dla badań regionalnych miała realizacja – w latach 1994-1996 - projektu *Analiza basenów sedymentacyjnych Niżu Polskiego*.

Stan archiwów rdzeni zaczął ulegać zdecydowanej poprawie. W 1994 r. powstał magazyn w Halinowie k. Warszawy, unowocześniono też inne magazyny. W 1996 r. podłączono PIG do sieci internetowej

i uruchomiono stronę internetową Instytutu. W 1998 r. ruszył serwis CBDG.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

2001-2011

Nowelizacja Prawa geologicznego i górniczego z dnia 27.07.2001 r. ustawowo potwierdziła działania państwowej służby geologicznej i powierzyła jej zadania PIG do czasu powołania państwowej służby geologicznej, nie później niż do dnia 31.12.2003 r. **W 2003 r. Sejm uznał, że nie ma uzasadnienia kontynuowanie powierzenia wykonywania przez PIG zadań państwowej służby geologicznej na czas określony. Od roku 2012 PIG-PIB pełni funkcję państwowej służby geologicznej (PSG) na podstawie art. 163 ust. 1 ustawy z dnia 9.06.2011 r. Prawo geologiczne i górnicze.**

Od **2002 r. w PIG jest umiejscowiona państwowa służba hydrogeologiczna** (Prawo wodne z dn. 18.07.2001 r.). Podstawowy cel funkcjonowania psh od początku jej działalności był definiowany jako zapewnienie skutecznej ochrony ilościowej i jakościowej wód podziemnych przeznaczonych głównie do konsumpcji, przy jednoczesnej ochronie ekosystemów zależnych od

wód, oraz dążenie do prawidłowego gospodarowania zasobami wód podziemnych, stanowiącymi podstawę zaopatrzenia w wodę do spożycia ok. 70% ludności Polski.

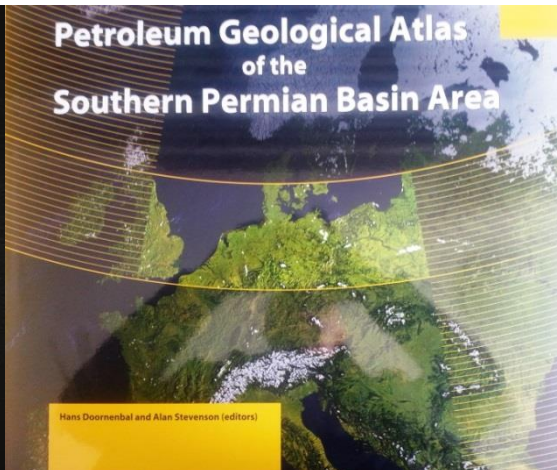
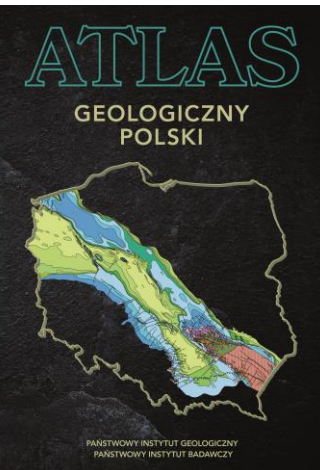
PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat Odkrywamy bogactwa Ziemi...

Rozporządzeniem z dnia 24.02.2009 r. Rada Ministrów nadała PIG status państwowego instytutu badawczego, w związku z czym została zmieniona nazwa instytutu na: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB).

Zgodnie z §2.2 tego rozporządzenia do zadań Instytutu należy: **realizacja ustawowych zadań powierzonych w ramach pełnienia funkcji państwowej służby geologicznej oraz państwowej służby hydrogeologicznej;**

- prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinie nauk o Ziemi, nauk biologicznych i środowiska oraz nauk technicznych;
- upowszechnianie wyników badań naukowych i prac rozwojowych;
- doskonalenie metod prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych;
- przekazywanie informacji naukowej i technicznej;
- opracowywanie analiz i ocen;
- wykonywanie innych zadań zleconych przez organ nadzorujący.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

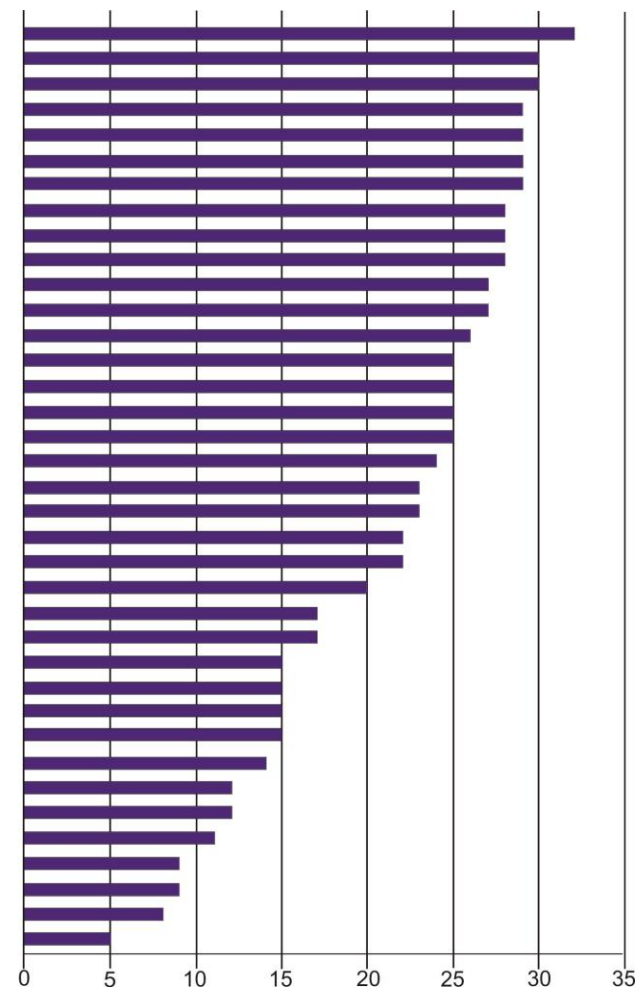
Główne obszary działalności europejskich służb geologicznych w 2017 r. (wg zestawienia EGS). Liczby na osi pokazują liczbę służb wykazujących aktywność dotyczącą danego obszaru. **PIG to modelowy wręcz przykład nowoczesnej państwowej służby geologicznej, o nader szerokich kompetencjach merytorycznych.**

The Geological Surveys of Europe

PIG został przyjęty do EGS przez generalne zgromadzenie EGS w Nikozji (Cypr) w dn. 1.10.2001 r. **PIG to bardzo aktywny członek EGS.** Głównym celem EGS jest opracowywanie i udostępnianie specjalistycznych i niezależnych opinii, informacji i ekspertyz dla szerokiego grona instytucji Unii Europejskiej.

Kartowanie geologiczne
Zarządzanie danymi
Geologia podstawowa
Geologia regionalna
Zagrożenia geologiczne
IT
Działalność międzynarodowa
Geochemia
Geofizyka i teledetekcja
Minerały przemysłowe i budowlane
Dostarczanie oficjalnej informacji geologicznej
Energia geotermalna
Hydrogeologia
Informacja przestrzenna
Geologia geotechniczna i inżynierska
Zmiana klimatu i CO₂
Zagospodarowanie przestrzenne
Dziedzictwo i jego zachowanie
Osady metalonośne
Edukacja
Zanieczyszczenia
Gleby
Geologia przybrzeża
Szelf kontynentalny
Odpady niebezpieczne
Odpady domowe i bezpieczne przemysłowe
Turystyka
Podziemne składowanie CO₂
Węglowodory
Odpady promieniotwórcze
Hydrologia
Koncesje
Paliwa stałe
Otwarte morze
Glaciologia
Energia jądrowa

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat Odkrywamy bogactwa Ziemi...

Od stu lat PIG – od momentu powołania uchwałą Sejmu Ustawodawczego z dn. 30 maja 1919 r. do pełnienia państwowej służby geologicznej – z powodzeniem wypełnia wszystkie podstawowe zadania realizowane przez nowoczesne państwowe służby geologiczne. Kiedy prof. J. Morozewicz był usilnie namawiany na zajęcie się organizacją Państwowego Instytutu Geologicznego przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu w 1918 r., jego reakcja była następująca: zastrzegłem się z góry, że będę w wykonywaniu tego zadania wzorować się na najlepszych tego rodzaju instytucjach w Europie i Ameryce.

Józef Morozewicz (1919): Powstający Instytut Geologiczny ma być zakładem naukowo-badawczym, poświęconym przede wszystkim rozważaniu problemów geologicznych związanych z różnymi dziedzinami życia ekonomicznego. [...] Ale obok zagadnień natury praktycznej — wcale nie myślimy rezygnować z prac natury teoretycznej, geologia stosowana nie da się pomyśleć bez geologii teoretycznej, nie może bez niej ani rozwijać się, ani należycie spełniać swojego zadania.

Sformułowania dyrektora Morozewicza były kamieniem węgielnym badań Instytutu i do dziś nie straciły one swej aktualności.

Karol Bohdanowicz (1938): Działalność PIG jest jednocześnie praktyczną i naukową; różnica pomiędzy Instytutem a akademickimi ośrodkami, geologicznymi polega na tym, że [...] w działalności Państwowego Instytutu Geologicznego całość geologicznej wiedzy musi być stosowany do obiektów regionalnych lub lokalnych w określonych celach praktycznych.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

100lat *Odkrywamy bogactwa Ziemi...*

Dziękuję za uwagę